LIETUVOS
EDUKOLOGIJOS
UNIVERSITETAS

IKIMOKYKLINIO, PRIEŠMOKYKLINIO IR PRADINIO UGDYMO TURINIO PROGRAMŲ DERMĖS TYRIMO ATASKAITA

Tyrimo atlikimo paslauga projektui „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtra (IPUP)" Nr. VP1-2.3-ŠMM-03-V-02-001

„Tyrimo, kuris įvertintų ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo turinio programų dermę, atlikimas" (pirkimo Nr. 112771)

Tyrimo trukmė 2012 01 16 – 2012 05 16

Tyrimą atliko Lietuvos edukologijos universitetas

Tyrimo paslaugos vykdytojų-tyrėjų grupė

Vadovas:

- **doc. dr. Tomas Jovaiša** (LEU, Socialinės komunikacijos instituto Socialinės pedagogikos katedros vedėjas)

Ekspertai vykdytojai:

- **prof. dr. Ona Monkevičienė** (LEU Ugdymo mokslų fakulteto dekanė, Vaikystės studijų katedros dėstytoja),
- **doc. dr. Aldona Mazolevskienė** (LEU Vaikystės studijų katedros vedėja),
- **doc. dr. Aušra Žemgulienė** (LEU, Ugdymo pagrindų katedros vedėja)
- **doc. dr. Vitolda Sofija Glebuvienė** (LEU, Vaikystės studijų katedros dėstytoja),
- **doc. dr. Sigita Montvilaitė** (LEU, Vaikystės studijų katedros dėstytoja),
- **doc. dr. Kristina Stankevičienė** (LEU, Vaikystės studijų katedros dėstytoja),

Praktikai:

- **Rasa Grigaliūnienė** (Vilniaus vaikų lopšelio – darželio “Žirmūnėliai” pavaduotoja ugdymui),
- **Birute Autukevičienė** (Vilniaus vaikų lopšelio – darželio “Viltenė” pavaduotoja ugdymui).

Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo turinio programų dermės tyrimo klausimai:

1. Ar yra dermė tarp ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programų tikslų, uždavinių, principų?

2. Ar yra atitiktis tarp ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programose numatytų ugdyti bendrųjų kompetencijų, jų komponentų ir turinio?

3. Ar yra dermė tarp ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programų turinio sričių?

4. Ar ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programų turinys atitinka ugdymo tikslą, uždavinius, plėtojamas kompetencijas?

5. Ar ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programose nurodytos ugdymo(si) strategijos atitinka į vaiką orientuoto ugdymo(si) kryptį?

6. Ar ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programose numatytas ugdymo pritaikymas specialiųjų ugdymosi poreikių vaikams?

7. Ar ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programose numatytas vaikų pažangos vertinimas atitinka ugdomas kompetencijas/numatytus ugdymosi rezultatus

Tikslas – įvertinti ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo turinio programų dermę

Tyrimo metodai:

- Lietuvos ir užsienio mokslinės literatūros analizė.
- Lietuvos ir užsienio **švietimo strateginių dokumentų analizė.**
- Lietuvos ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo **programų kokybinė turinio (*angl. content*) analizė:** 10 ikimokyklinio ugdymo įstaigų programų, "Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa" (2002) ir "Pradinio ugdymo bendrosios programos" (2008).
- **Sutelktų tikslinių grupių (*angl. focus group*) diskusijos metodas:** 12 programų rengėjų - mokslininkų, 16 ikimokyklinio ugdymo programų rengėjų – praktikų, 18 švietimo strategų ir tėvų.
- **Interviu metodas:** 15 užsienio specialistų.
- **Atvejo studija:** 14 sėkmingos ir nesėkmingos praktikos atvejų.

Dėl kokių ugdymo turinio klausimų sutaria mokslininkai ir švietimo strategai?

Ugdymo(si) turinio sandara turi atsakyti į 3 fundamentinius klausimus:

1. Ką mes ketiname pasiekti?
2. Kaip mes organizuojame mokymąsi?
3. Kaip mums sekasi pasiekti tikslų?

(A.Pollard, Anglija, 2008)

1. Ko mokoma ir mokomasi?
2. Kaip mokoma ir mokomasi?
3. Kaip vertinama mokinių pažanga ir pasiekimai?

(Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 2011)

Ugdymo(si) tikslų kryptingumas

Tapti oria asmenybe, gyvenančia saugų, sveiką ir turiningą gyvenimą

Tapti atsakingu piliečiu

Tapti sėkmingai besiugdančiu

(Pollard A., Anglija, 2008)

Vaiko individualių galių plėtotė

Laukiamas rezultatas: *ugdytinis "pasitikintis savimi – teigiamai save vertina, yra motyvuotas, atsakingas, patikimas, iniciatyvus, kūrybingas“*

Vaiko santykių su kitais plėtotė

Laukiamas rezultatas: *ugdytinis "bendraujantis ir bendradarbiaujantis – konstruktyviai veikia siekdamas bendrų tikslų, kuria ir palaiko gerus santykius su aplinkiniais"<...> „aktyvus – dalyvauja bendruomenės gyvenime, prisideda prie Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūros ir gamtinės aplinkos puoselėjimo, socialinės ir ekonominės gerovės kūrimo“*

Vaiko įgalinimas mokytis

Laukiamas rezultatas: *ugdytinis " pasirengęs mokytis visą gyvenimą – yra įgijęs būtinas kompetencijas, kritiškai mąstantis, siekiantis žinių, kūrybiškai jas taikantis problemoms spręsti"*

Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos. Įvadas. ŠMM ministro 2008 m. rugpjūčio 26 d. įsakymas Nr. ISAK-2433),

Bendrosios kompetencijos kaip ugdymo(si) rezultatas

- Ugdymo(si) uždaviniai turi aiškiai nubrėžti, **ko turi pasiekti vaikas** (Pollard A., 2008).
- Kiekvienai ugdymo pakopai **numatytas rezultatas kuria įprastai brėstančio vaiko asmenybės "portretą"**
- (Niculescu R.M., 2005).

Strategijoje numatyta pereiti prie naujos ugdymo turinio formavimo **politikos, orientuotos į bendrųjų gebėjimų, vertybinių nuostatų ugdymą ir dabarties žmogui būtinų kompetencijų suteikimą.**

(LR Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatos, 2003)

Pedagoginių strategijų, orientuotų į vaiką, taikymas

Socialinis konstruktyvizmas:
mokymasis bendradarbiaujant;
mokymasis vienam iš kito;
mokymasis

(Vygotskis L.)

Patirtinis:

Eksperimentavimas; informacijos paieška; patirties refleksija

(Kolb D.)

Personalizuotas:

Individualizuotas mokymasis; mokymasis specialiai asmeniui pritaikytoje aplinkoje; individualius poreikius atliepiantis ugdymas

(Niculescu R.M.)

Į vaiką orientuotų pedagoginių strategijų metodai

Mokymasis žaidžiant,

Kūrybinis-interpretacinis ugdymasis

Problemų sprendimo metodas

Simuliacinis ugdymasis

Projektinis metodas

Refleksyvusis ugdymasis

Interaktyvusis ugdymasis

Ugdymo(si) turinio prieinamumas skirtingų poreikių vaikams

Europos švietimo dokumentuose pabrėžiamas iššūkis ugdymo įstaigoms **sistemiškai persitvarkyti, kad specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai natūraliai integruotųsi į ugdymosi procesą.**

Ugdymo įstaigos turi kokybiškai keistis į visiems **vaikams „draugiškas“**, **vaiko teises saugančias** įstaigas.

(Policy Guidelines on Inclusion in Education. UNESCO, 2009. http://unesdoc.unesco.org/images/0017/001778/177849r.pdf).

Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymą **įgyvendina visos privalomąjį ir visuotinį švietimą teikiančios mokyklos**, kiti švietimo teikėjai, atskirais atvejais – mokyklos (klasės), skirtos mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdyti.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281. (Žin., 2011, Nr.: 38 -1804)

Probleminiai klausimai dėl kurių Lietuvos švietimo sistemoje reikėtų susitarti

Kokias kompetencijas laikysime atskirų ugdymosi pakopų rezultatu?

- **Bendrąsias ar dalykines kompetencijas:**
  - **dauguma ES bendrųjų kompetencijų glaudžiai siejasi su tradiciniais mokomaisiais dalykais,** tokiais kaip gimtoji kalba, matematika ir gamtamokslinis ugdymas. Kitos - socialiniai ir pilietiniai gebėjimai, iniciatyvumas ir verslumas - peržengia tradicinių mokomųjų dalykų ribas. (Bendrųjų kompetencijų vertinimas, 2009);
  - R. M. Niculescu (2005), A. Pollard (2008) teigimu, **kiekvienos ugdymo pakopos rezultatai aprašomi, pateikus bendrąsias kompetencijas, kurios siejamos su mokinio asmenine, socialine, pažinimo, komunikavimo, fizine, kūrybiškumo raida.** Dalykinės kompetencijos yra tik instrumentas siekti bendrųjų kompetencijų, per kurias aprašoma mokinio raidos pažanga.

Kokias kompetencijas laikysime atskirų ugdymosi pakopų rezultatu?

- **ES bendrąsias kompetencijas:**
  - *bendravimas gimtąja, bendravimas užsienio kalbomis, matematiniai gebėjimai bei gebėjimai gamtos mokslų ir technologijų srityse, skaitmeninis raštingumas, mokymasis mokytis, socialiniai ir pilietiniai gebėjimai, iniciatyvumas ir verslumas, kultūrinis sąmoningumas ir raiška.*
- **Nurodomas LR švietimo dokumentuose:**
  - **bendrosios kompetencijos:** *mokėjimo mokytis; komunikavimo; socialinė; pažinimo; iniciatyvumo ir kūrybingumo; asmeninė;*
  - ***dalykinės kompetencijos;***
  - ***kitos:*** *karjeros, sveikatos....?*
- Nurodomas **„Metodinėse rekomendacijose ikimokyklinio ugdymo programai rengti“:**
  - *sveikatos saugojimo; pažinimo; komunikavimo; meninė; socialinė.*

Nuo kokio vaiko amžiaus galima kalbėti apie įgytas kompetencijas kaip ugdymosi rezultatą?

- Daugumos valstybių **ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimai aprašomi, juos siejant su vaiko ugdymosi sritimis, o ne su kompetencijomis.** *(Pensilvanija; Didžioji Britanija; Suomija);*

- Nuo pradinio ugdymo pakopos pradžios **rezultatai aprašomi, išskiriant bendrąsias, o taip pat ir dalykines kompetencijas** (Pensilvanija; Didžioji Britanija; Suomija; Vokietija).

Ar tikslinga vaikų pažangos vertinimui taikyti kompetencijų įgijimo “laiptelius”?

Pasiekimų lygiai pradinės mokyklos programose (geresnis arba blogesnis tos pačios medžiagos įsisavinimas):

- **patenkinamas,**
- **pagrindinis,**
- **aukštesnysis**

Kompetencijų įgijimo “laipteliai”, kuriais vieni vaikai eina greičiau, kiti - lėčiau:

- **pirmieji žingsniai,**
- **einama teisinga kryptimi,**
- **jau arti tikslo,**
- **gyjama kompetencija**

„Mokėjimo mokytis kompetencijos vertinimas“ (2012), Didžioji Britanija ir kt.

Tyrimo rezultatai

IKIMOKYKLINIO, PRIEŠMOKYKLINIO IR PRADINIO UGDYMO(SI) PROGRAMŲ DERMĖS KOKYBINIS VERTINIMAS

1. Dermė tarp ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programų tikslų yra nepakankama

Ikimokyklinio ugdymo *programų tikslo* kryptingumas

Tikslo formuluotė nekoduoja siektino vaiko **ugdymosi rezultato** *(vaiko gebėjimai, žinos ir supratimas, nuostatos)*

-

Akcentuojama vaikų globa – poreikių tenkinimas

+

Atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninės, socialinius, pažintinius poreikius

Vaiko individualių galių plėtotė

Vaiko santykio su kitais plėtotė

Vaiko įgalinimas mokytis

Priešmokyklinio ugdymo *programų tikslo* kryptingumas

Tiksle formuluojamas siektinas vaiko **ugdymosi rezultatas**
(vaiko gebėjimai, žinos ir supratimas, nuostatos)

+

Neakcentuojama vaikų globa – poreikių tenkinimas

-

Laiduojant vaiko asmenybės skleidimąsi ugdyti aktyvų, savimi ir savo gebėjimais pasitikintį, stiprią pažinimo motyvaciją turintį vaiką, sudaryti prielaidas tolesniam sėkmingam ugdymuisi mokykloje

?

Vaiko individualių galių plėtotė

Vaiko santykio su kitais plėtotė

Vaiko įgalinimas mokytis

Pradinio ugdymo *programų tikslo* kryptingumas

Tiksle formuluojamas siektinas vaiko **ugdymosi rezultatas**
(vaiko gebėjimai, žinos ir supratimas, nuostatos)

Neakcentuojama vaikų globa ir poreikių tenkinimas

+

-

Ugdyti aktyvų, kūrybingą, elementaraus raštingumo ir socialinių, pažintinių, informacinių, veiklos gebėjimų bei bendrųjų vertybių pamatus įgijusį vaiką, pasirengusį mokytis toliau pagal pagrindinio ugdymo programas

Vaiko individualių galių plėtotė

Vaiko santykio su kitais plėtotė

Vaiko įgalinimas mokytis

Fokus grupių dalyviai taip pat atkreipė dėmesį į ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo tikslų dermės problemas:

- *„Kadangi priešmokyklinio ugdymo programa parengta anksčiau, o ikimokyklinio (metodinės rekomendacijos) – vėliau, yra šioks toks tikslų nesuderinamumas“;*
- *„Ikimokykliniame amžiuje reikėtų **bendro tikslo, uždavinių ir pažangos kriterijų, nes jų nebuvimas įnešė daug chaoso.** Reikėtų kito ikimokyklinio ugdymo tikslo ir nacionalinio lygmens uždavinių. Pastebimas **netikslingas ikimokyklinio ugdymo uždavinių perrašinėjimas iš kitų leidinių**.“*

2. Dermė tarp ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programų uždavinių nepakankama, be to, nėra vieningos vidinės jų formulavimo logikos:

- Ikimokyklinio ugdymo programų **uždaviniai neatitinka tikslo** – keliami ne tik poreikių ir emocinės gerovės lygmeniu, bet ir kompetencijų ugdymo lygmeniu, t.y. uždaviniai žymiai platesni nei tikslai.
- Uždaviniuose vaiko individualių galių, vaiko santykio su kitais plėtotės, vaiko įgalinimo mokytis **siekiai nusakomi fragmentiškai.**
- Uždaviniai suformuluoti **ne kaip tikslą detalizuojantys pamatuojami vaiko ugdymo(si) siekiniai**, bet kaip tikslo įgyvendinimo sąlygos.

– Priešmokyklinio ugdymo programoje **uždaviniai atitinka tikslą, orientuoti į kompetencijų pradmenų ugdymą.** Uždaviniai aiškiai orientuoti į vaiko individualių galių plėtotę, tačiau **turėtų būti daugiau orientuoti į vaiko santykio su kitais bei įgalinimo mokytis** plėtotę.

– Pradinio ugdymo bendrųjų programų uždaviniuose formuluojamas siekis išsiugdyti asmens kompetencijas, **tačiau nenurodoma kokias kompetencijas ir kokiu pamatuojamu lygiu reikėtų ugdyti.** Programų uždaviniai turėtų būti daugiau orientuoti **į vaiko poreikių tenkinimą, emocinę gerovę ir mokėjimo mokytis kompetencijos plėtotę**.

Uždavinių atitiktis Europos ir Lietuvos vaikų ugdymo tikslų prioritetinėms kryptims

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Pršm.	Prad.
1. Uždavinių kryptis: Vaiko individualių galių plėtotė												
1.1. Vaiko poreikių tenkinimas *(poreikiai)*	■	■	■	■	□	■	□	■	□	■	■	□
1.2.Vaiko saugumo jausmas, emocinė gerovė *(emocijos)*	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	□
1.3. Vaiko žinios ir supratimas	■	■	■	■	■	■	■	■	■	□	■	■
1. 4.Vaiko orumas, pasitikėjimas savimi, asmeninis tapatumas *(vertybės)*	□	■	□	□	■	■	□	■	□	■	■	■
1. 5. Vaiko gebėjimai (kūrybiniai, fiziniai, intelektiniai, meniniai ir kt.) *(gebėjimai)*	■	■	□	□	■	■	■	■	■	■	■	■
2. Uždavinių kryptis: Vaiko santykio su kitais plėtotė												
2.1. Vaiko bendravimo ir socialinių poreikių tenkinimas *(poreikiai)*	■	■	□	□	□	□	□	■		■	■	□
2.2. Vaiko žinios ir supratimas	■	■	■	■	□	■	■	■	■	■	■	■
2.3. Vaiko atvirumo, tolerancijos, etninės, pilietinės, socialinės, kultūrinės ir kt. nuostatos (*vertybės*)	□	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
2.4. Vaiko komunikavimo ir socialiniai gebėjimai *(gebėjimai)*	□	■	■	■	□	■	■	■	□	■	■	■
3. Uždavinių kryptis: Vaiko įgalinimas mokytis												
3.1. Vaiko pažinimo poreikio tenkinimas *(poreikiai)*	■	■	■	■	□	□	□	□	□	□	■	□
3.2. Vaiko žinios ir supratimas	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
3.3. Vaiko pažinimo ir mokymosi motyvacija *(vertybės)*	■	■	□	□	■	□	□	□	■	□	■	■
3.4. Vaiko mokymosi stiliai, strategijos, technologijos *(gebėjimai)*	■	■	■	■	■	■	□	■	□	■	■	■

■ – atitinka, □ - neatitinka

3. Dermė tarp ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programų principų nepakankama:

- **Vaiko individualių galių plėtotę** laiduojantys principai yra **visose programose**.
- **Vaiko santykio su kitais plėtotę ir vaiko įgalinimą mokytis** laiduojantys principai programose **nesuderinti** (vienos programos akcentuoja vienus, o kitos – kitus principus).
- **Pradinio ugdymo programose** trūksta **įgalinimą mokytis laiduojančių principų** - neatitinka tikslo siekinio „ugdyti pasirengusį mokytis toliau“ vaiką.
- **Ikimokyklinio ugdymo** programose nepateikiami **ugdymo(si) kontekstualumo, prieinamumo bei įtraukties, ugdymo inovatyvumo principai**, kuriems Europos švietimo dokumentuose pastaruoju metu skiriamas prioritetinis dėmesys.

Principų atitiktis Europos ir Lietuvos vaikų ugdymo tikslų prioritetinėms kryptims

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Priešm.	Prad.
1. Principų kryptis: Vaiko individualių galių plėtotė												
1.1. Ugdymo orientacija į vaiką, humanistinis santykis su vaiku	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
1.2. Ugdymo(si) individualizavimas ir diferencijavimas	■	■	■	■	■	■	■	□	■	■	■	■
1.3. Harmoningas (visuminis, holistinis) ugdymas(is)	■	■	■	■	□	■	■	■	□	□	■	■
2. Principų kryptis: Vaiko santykio su kitais plėtotė												
2.1. Lygios ugdymo(si) galimybės	■	■	□	□	□	□	■	□	■	■	□	■
2.2. Ugdymo(si) turinio socialinis kultūrinis kryptingumas	□	■	■	■	□	■	■	■	■	■	■	■
2.3. Ugdymo(si) kontekstualumas (multilingvistinis, multikultūrinis)	□	□	□	□	□	□	□	□	■	■	■	■
2.4. Ugdymo(si) bendruomeniškumas (partnerystė su šeima, bendruomene, švietimo pagalbos tarnybomis ir kt.)	■	■	■	□	■	■	□	□	■	□	■	■
3. **Principų kryptis: Vaiko įgalinimas mokytis**												
3.1.Ugdymo(si) prasmingumas, tikslingumas	□	□	□	□	■	■	□	■	□	□	■	□
3.2. Ugdymo(si) prieinamumas, įtrauktis (kitakalbiai, kitataučiai, su negalia, rizikos grupių, migrantai ir kt.)	■	□	□	□	■	■	□	□	□	□	■	■
3.3.Ugdymo(si) tęstinumas	□	■	□	■	■	■	■	■	□	■	■	□
3.4. Ugdymo(si) inovatyvumas (IKT, skaitmeninis raštingumas)	□	□	□	□	■	□	□	□	□	□	□	□

■ – atitinka, □ - neatitinka

4. Nėra atitikties tarp ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programų kompetencijų:

- Lietuvos švietimo dokumentai **nesukuria prielaidų** ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programų **kompetencijų atitikčiai.**
- Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programose numatytos **tos pačios ugdytinos kompetencijos**, tačiau jos **neatitinka** pradiniame ugdyme ugdytinų bendrųjų kompetencijų.
- Fokus grupių tyrimas parodė, jog dėl kai kurių kompetencijų sampratų iki šiol tebevyksta diskusijos: **sprendžiama, ar sveikatos saugojimo kompetencija turėtų būti atskira, ar turėtų įeiti į asmeninės kompetencijos turinį;** diskutuojama **koks pažinimo ir mokėjimo mokytis kompetencijų sampratų santykis**.

Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programų kompetencijų lyginamoji lentelė

Ikimokyklinio ugdymo programos	**Priešmokyklinio ugdymo(si) programa**	**Bendroji pradinio ugdymo programa**
sveikatos saugojimo	sveikatos saugojimo	**asmeninė**
pažinimo	pažinimo	pažinimo
komunikavimo	komunikavimo	komunikavimo
meninė	meninė	**iniciatyvumo ir kūrybiškumo**
socialinė	socialinė	socialinė
		mokėjimo mokytis

Fokus grupių informantai iškėlė problemą, kad vis dar nesusitarta, kokios bendrosios kompetencijos kurioje ugdymo pakopoje bus plėtojamos

- *“Bendrąsias kompetencijas, pabaigus susitarti, **galima būtų gražiai sudėlioti į sistemą**”*
- *"Problemų sprendimas gali būti atskira kompetencija arba įeiti į visų kompetencijų turinį“*
- *"Problemų sprendimas, kritinis mąstymas, kūrybingumas Europos dokumentuose yra kaip integruojantys gebėjimai, įeinantys į visas kompetencijas“;*
- *"Nereikėtų atskirai išskirti pažinimo kompetencijos, nes ji dubliuoja mokėjimo mokytis kompetenciją“;*
- *"Sveikatos kompetencijos turinys galėtų sudaryti dalį asmeninės kompetencijos turinio“.*

5. Trūksta dermės tarp ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programose numatytų plėtoti **bendrųjų kompetencijų turinio:**

- Nėra dermės tarp kompetencijų komponentų. Priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programose išskirti visi kompetencijų komponentai, tuo tarpu **daugumoje ikimokyklinio ugdymo programų išskirti tik gebėjimai.**
- **Nepakankamai suderintas** ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programose **numatytų plėtoti kompetencijų turinys,** sunku įžvelgti **vaiko ugdymo(si) rezultatų tobulėjimą** pereinant iš ikimokyklinio į priešmokyklinį bei iš priešmokyklinio į pradinį ugdymą.

Socialinės kompetencijos turinio dermė

Ikimokyklinė	Ikimokyklinė	Priešmokyklinė	Pradinio ugdymo
?	• **Pasitikėjimas savimi**	• Atsiradęs **pasitikėjimo savimi, kitais** jausmas, savigarba, sėkmės pajauta;	• **Tikėti ir pasitikėti savimi ir kitais**.
• **Žinoti apie save** ir kitus	• Gebėjimas **suvokti save** kaip savitą ir ypatingą asmenybę, **atpažinti ir įvardinti** savo **jausmus**	• **Savo savijautos**, svarbiausių **poreikių,** bei pasiekimų **suvokimas** ir išreiškimas kitiems priimtinais būdais	• **Atpažįsta ir supranta savo būsenas**, pasikeitimus savyje ir aplinkoje.
• **Domėtis kitais**, nusiteikti laikytis susitarimų	• Gebėjimas **atpažinti ir įvardinti** kito žmogaus **jausmus**	• **Domėjimasis kitais** ir gebėjimas juos suprasti, kitokios išvaizdos, neįprasto elgesio, kitaip mąstančio... bendraamžio **toleravimas.**	• Pripažinti ir **gerbti** kitų žmonių teises, **toleruoti** kitokią išvaizdą, elgseną, nuomonę...
• Mokytis **bendrauti ir bendradarbiauti**, kurti ir palaikyti **draugystės** santykius, **spręsti konfliktus** • Skatinti vaikų **iniciatyvą ir aktyvumą**	• **Bendravimas ir bendradarbiavimas** su kitais • Gebėjimas **orientuotis įprastoje aplinkoje**	• Gebėjimas šeimos aplinkoje ar bendraamžių grupėje **elgtis savarankiškai**, kai suprantama, kas yra gerai, o kas blogai; derinti ketinimus ir veiksmus, **bendradarbiauti**; panaudoti vieną kitą kasdienių **sunkumų įveikimo, konfliktų ir problemų sprendimo** būdą.	• **Išmano, kaip dera elgtis** įprastose ir sudėtingesnėse gyvenimiškose situacijose. • Žino būdus, kaip **susidraugauti ir palaikyti draugystę.** • **Dalintis patirtimi**, mintimis, kartu spręsti problemas. • Žino įvairių **susitarimo, konfliktų sprendimo ir bendradarbiavimo būdų**. • **Konstruktyviai spręsti problemas**, siekti dialogo, tarpusavio supratimo (žaidžiant, dirbant, mokantis).
• Padėti vaikui **pažinti savo gimtinę**, Tėvynę, jos simbolius, ugdyti **tautiškumą, patriotiškumą**, meilę savam kraštui.	• **Priklausymo** vaikų **grupei, bendruomenei, šeimai** jausmas	?	• **Būti bendruomenės/ bendrijos/draugijos (klasės, mokyklos, tautos) nariais;** rūpintis kitais, noréti **būti reikalingiems.**
?	?		• **Būti atkakliems**, iniciatyviems, veržliems, sąžiningai ir atsakingai veikti.
	• Gebėjimas **laikytis taisyklių** • Gebėjimas suvokti **rizikingo elgesio pasekmes**	• Gebėjimas **susivaldyti** įprastose nedidelės įtampos situacijose, **riboti kai kuriuos norus bei įgeidžius**, noras ir mėginimas **tesėti žodį, atlikti įsipareigojimus**.	• **Supranta,** kam reikalingi **susitarimai, taisyklės**, įstatymai. • Numatyti savo ketinimų, veiksmų, elgesio modelius, **poelgių pasekmes.** • **Apmąstyti** savo nuotaikas, **elgesį**, ketinimus. Įvertinti ir **kontroliuoti savo mintis, žodžius, poelgius**.
	?	▪ Gebėjimas nujausti, kada kitam reikia pagalbos, **noras ir mėginimas padėti**	?

Informantai akcentavo, kad tarp kompetencijų komponentų būtinai turėtų būti *vertybinės nuostatos ir gebėjimai*, ne tik žinios ir supratimas

- *,,Kompetencijų pavadinimas sugalvotas tam, kad atsirastų vertybinės nuostatos ir gebėjimai. Vertybinių nuostatų „ilgesys“ pasaulyje šiuo metu yra labai didelis. Ir jas mes turėtume įrašyti į programas”*
- *"Kai kuriose ikimokyklinio ugdymo programose pagrindinis kompetencijų komponentas yra žinios”*
- *"Asmens savybės kompetencijos sąrangoje turėtų būti nuostatų komponente".*
- *“Dalykas turėtų būti orientuotas į bendrųjų kompetencijų plėtotę, o ne atvirkščiai“*

Informantai pabrėžė, kad tarp kompetencijų komponentų turi būti vertikali ir horizontali dermė

- *Programose trūksta dermės tarp atskirų ugdomų gebėjimų”*
- *„Vis tiek didesne dalimi yra dalykinės kompetencijos. Sudėtingėjimą kažkaip išgryninti bendrųjų kompetencijų..., gal ir reikia, bet yra labai yra sunku, ir aš nežinau, ar kas nors yra tai padaręs.“*

Informantų teigimu, kai kurių kompetencijų sampratos nėra tikslios

- *,,Kūrybinės užduotys - vėl ką dabar matome. Labai sunkiai sekasi suprasti, kad kūrybinis ugdymas nėra meninis ugdymas. Tai yra apskritai toks originalus mąstymas”*
- *“Problemų sprendimas neturi būti suprastas su neigiamu atspalviu, kad tai kokių nors sunkumų sprendimas, tai tiesiog atsakymų į klausimus ieškojimas”*

5. Trūksta dermės tarp ES ir ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio ugdymo programose numatytų plėtoti bendrųjų kompetencijų turinio:

- Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programose ES **kompetencijų turinys atliepiamas tik iš dalies:** programose pakanka bendravimo gimtąja kalba, kultūrinio sąmoningumo ir raiškos kompetencijų elementų; nėra skaitmeninio raštingumo, mokėjimo mokytis kompetencijos elementų.
- Pradinio ugdymo bendrosiose programose aprašytos kompetencijos atitinka daugumą ES bendrųjų kompetencijų, tačiau programose **silpnai išreikšta mokėjimo mokytis, iniciatyvumo ir verslumo kompetencijos, faktiškai nėra skaitmeninio raštingumo kompetencijų turinio**.

Lietuvos ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo kompetencijų turinio atitiktis ES kompetencijų turiniui

Europos kompetencijos	Ikimokyklinio ugdymo programos										Prieš mok. progr.	Prad. ugd. progr.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Socialiniai ir pilietiniai gebėjimai	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■**	■*
Kultūrinis sąmoningumas ir raiška	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Matematiniai gebėjimai bei gebėjimai gamtos mokslų ir technologijų srityse	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Bendravimas gimtąja kalba	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Bendravimas užsienio kalbomis			■		■							■
Mokymasis mokytis											■	■
Skaitmeninis raštingumas	■						■				■***	■
Iniciatyvumas ir verslumas			■				■				■	■

* - **kompetencija yra,**

** - **yra kompetencijos elementai,**

*** - **yra kompetencijos elementų pradmenys**

Mokėjimo mokytis kompetencijos atitiktis ES kompetencijos turiniui

Ikimokyklinė pr.	Priešmokyklinė pr.	Pradinio ugdymo pr.	ES kompetencija
I-oji programa Vienas sandas pažinimo kompetencijoje: • padėti atrasti įvairius pasaulio pažinimo būdus **II-oji programa** **Nėra nė vieno teiginio**	**Nėra nė vienos nuostatos** ▪ Gebėjimas ieškoti įvairių būdų **tikslui pasiekti, kliūtims įveikti,** nesutrikti neaiškioje ar dviprasmiškoje situacijoje. • Gebėjimas **vienam iš kito mokytis**: stebint kitų veiklą, kartu tariantis ... • Gebėjimas **kūrybinę užduotį,** žaidimą ar darbelį **atlikti nuo sumanymo iki norimo rezultato**... ▪ Gebėjimas vis ilgiau susikaupti, išlaikyti dėmesį, didesnis **savarankiškumas, kruopštumas, veiksmų tikslumas, kantrumas**, susivaldymas. **?** ▪ Gebėjimas **sumanymus tobulinti ir atlikti individualiai, poromis, nedidelėmis grupelėmis**, visiems drauge... ▪ Nusiteikimas **priimti individualią pedagogo pagalbą...**	• Suprasti, kad **mokymasis yra vertingas**, visą gyvenimą trunkantis procesas. • Jausti **poreikį** mokytis ir tobulėti. • Siekti **pažinti save kaip besimokantįjį. Būti smalsiam, iniciatyviam**. • **Būti lanksčiam**, norėti keistis ir toliau plėtoti kompetencijas • **Pasitikėti savimi**, tikėti mokymosi sėkme. • **Jausti atsakomybę** už savo mokymosi veiklą/procesą ir rezultatus. • Savarankiškai, kryptingai ir atkakliai **siekti** užsibrėžto **tikslo.** • Kelti mokymosi tikslus ir uždavinius. • **Dalytis žiniomis,** įgyta patirtimi su kitais žmonėmis. • **Planuoti mokymosi** veiklą. • **Kryptingai veikti** siekiant išsikeltų mokymosi uždavinių. **?** • **Reflektuoti** savo mokymosi veiklą ir rezultatus. • Pažįsta savo gebėjimų ir mokymosi **stipriąsias ir silpnąsias puses**; • Išmano apie **prieinamas mokymo(si), tobulinimo**(si) galimybes. • Žino **savo mėgstamus mokymosi metodus** ir būdus. **?** **?**	Nors **žinios apie savo mokymosi stilių** ir karjeros galimybes yra būtinos, įgūdžiai apima „**mokymosi įgūdžius**“, tokius kaip **informacijos paieška, suvokimas bei apdorojimas**, ir įgūdžius, susijusius su **mokymosi planavimu** ir **organizavimu savarankiškai arba grupėse**. Siekiant įveikti kliūtis, būtinas **į problemų sprendimą orientuotas požiūris**, taip pat **smalsumas ir motyvacija** mokytis visą gyvenimą

6. Nepakankama ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programų turinio atitiktis prioritetinėms ES ir Lietuvos švietimo dokumentuose rekomenduojamoms tikslų kryptims

- Ikimokyklinio ugdymo programų turinys tik **iš dalies, o priešmokyklinio ugdymo(si) – beveik atitinka Europos ir Lietuvos švietimo dokumentuose numatytas prioritetines ugdymo tikslų kryptis.** Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio tarpusavio dermė - dalinė.
- Pradinio ugdymo bendrosios programos, **sudarytos iš daugelio ugdymo sričių, turi daug fragmentiškumo, eklektiškumo, tačiau iš esmės atitinka Europos ir Lietuvos švietimo dokumentuose numatytas prioritetines ugdymo tikslų kryptis.**
- Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programose **ryškiausiai išreikšta vaiko individualių galių plėtotė, silpniau išreikšta santykio su kitais plėtotė, silpniausiai išreikštas vaiko įgalinimo mokytis prioritetas**.

Ugdymo programų turinio sričių atitiktis prioritetinėms tikslų kryptims											
Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pakopos	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Prieš mok. progr.
1. Sveikatos ugdymo turinys											
1.1. Fizinė sveikata											
Individualių galių plėtotė	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vaiko santykio su kitais plėtotei	■	□	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vaiko įgalinimo mokytis	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	■
1.2. Psichinė sveikata											
Individualių galių plėtotė	■	■	■	■	■	■	■	■	□	□	■
Vaiko santykio su kitais plėtotei	■	□	■	■	■	■	■	■	■	□	■
Vaiko įgalinimo mokytis	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
2. Socialinio ugdymo turinys											
2.1. Asmeninis, lytinis, tautinis, pilietinis tapatumas											
Individualių galių plėtotė	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vaiko santykio su kitais plėtotei	■	□	■	■	■	■	■	■	■	□	■
Vaiko įgalinimo mokytis	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
2.2. Dalyvavimas, bendravimas ir bendradarbiavimas											
Individualių galių plėtotė	■	■	■	■	■	■	■	■	□	□	■
Vaiko santykio su kitais plėtotei	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vaiko įgalinimo mokytis	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	■
2.3. Elgesys											
Individualių galių plėtotė	■	■	■	■	□	■	■	■	■	■	■
Vaiko santykio su kitais plėtotei	■	■	■	■	■	■	■	■	■	□	■
Vaiko įgalinimo mokytis	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
2.4. Socialinė sveikata											
Individualių galių plėtotė	■	■	■	■	■	■	□	■	■	■	■
Vaiko santykio su kitais plėtotei	■	■	■	■	■	■	■	■	■	□	■
Vaiko įgalinimo mokytis	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pakopos	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Prieš mok. progr.
3. Pažinimo ugdymo turinys											
3.1. Savęs pažinimas											
Individualių galių plėtotė	■	□	■	■	■	■	■	□	■	■	■
Vaiko santykio su kitais plėtotei	■	■	■	■	■	□	■	□	■	□	■
Vaiko įgalinimo mokytis	■	□	□	□	□	□	□	□	□	□	■
3.2. Socialinės aplinkos pažinimas											
Individualių galių plėtotė	■	■	■	■	■	■	■	□	■	■	■
Vaiko santykio su kitais plėtotei	■	■	■	■	□	■	■	□	■	□	■
Vaiko įgalinimo mokytis	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	■
3.3. Gamtos pažinimas											
Individualių galių plėtotė	■	□	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vaiko santykio su kitais plėtotei	■	□	■	■	■	□	□	□	■	■	■
Vaiko įgalinimo mokytis	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	■
3.4. Matematinis ir skaitmeninis raštingumas											
Individualių galių plėtotė	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vaiko santykio su kitais plėtotei	■	□	■	■	■	□	□	□	□	□	■
Vaiko įgalinimo mokytis	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	■
5. Meninio ugdymo turinys											
Muzika											
Individualių galių plėtotė	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vaiko santykio su kitais plėtotei	■	□	■	■	□	□	□	□	■	■	■
Vaiko įgalinimo mokytis	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
Dailė											
Individualių galių plėtotė	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vaiko santykio su kitais plėtotei	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	■
Vaiko įgalinimo mokytis	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
Teatras											
Individualių galių plėtotė	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vaiko santykio su kitais plėtotei	■	□	■	■	■	□	■	■	■	■	■
Vaiko įgalinimo mokytis	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
Šokis											
Individualių galių plėtotė	■	□	□	□	■	■	□	■	■	■	■
Vaiko santykio su kitais plėtotei	■	□	□	□	□	□	□	□	■	□	■
Vaiko įgalinimo mokytis	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□

■ – atitinka □ – neatitinka

Analizuojamų bendrųjų pradinio ugdymo programų turinio sritys ir jų atitiktis prioritetinėms tikslų kryptims

Tikslo prioritetinė kryptis	Etika	Kūno kultūra	Pasaulio pažinimas	Matematika	Lietuvių (gimtoji)	Dailė	Technologijos	Muzika	Šokis	Teatras
Individualių galių plėtotė	■*	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vaiko santykio su kitais plėtotei	■	□***	■	■	■	■	□	■	■	■
Vaiko įgalinimo mokytis	■**	□	■	■	■	■	■	■	■	■

* - **atitinka**, ** - **minimaliai atitinka**, ***- **neatitinka**

Fokus grupių dalyviai kėlė ugdymo(si) turinio išdėstymo sritimis klausimus

- *"Ugdymo(si) turinys ikimokyklinio ugdymo programose galėtų būti išdėstomas pagal raidos sritis“*
- *"Ikimokyklinio ugdymo pedagogai dirbtinai pavadina vaiko raidos sritis kompetencijomis”*
- ***"**Pradinio ugdymo programose meta-mastymu grindžiamas mokėjimas mokytis yra vertinime ir turinio sričių aprašyme, o pačiame turinyje nėra"*

Fokus grupių dalyviai išryškino vertikalaus ir horizontalaus turinio suderinimo stoką

- *,,Rengiant programas buvo aišku, kad ugdymo turinį geriausia užrašyti visaip ir horizontaliai ir vertikaliai”*
- *“Ikimokyklinio ugdymo pedagogai pradėjo vaikus ruošti priešmokyklinei grupei”*
- *"Mokytojas turi užtikrinti ugdymo(si) turinio sudėtingėjimą kiekvienam vaikui pagal jo galimybes”*

7. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų turinio apimtis (vaikų veikla) nepakankamai orientuota į programoje numatytų kompetencijų plėtotę

Priešmokyklinio ugdymo programos turinio atitiktis komunikavimo kompetencijai

Komunikavimo kompetencijos turinys	Priešmokyklinio ugdymo turinys programoje (vaikų veikla)
Nuostatos **Neišskirtos kalbinio bendravimo nuostatos.** **Domėjimasis** rašytiniais tekstais, rašmenimis. **Domėjimasis** knygomis, pomėgis jas vartyti, klausytis skaitymo; pagarba ir **potraukis knygai**.	Varto ir žiūrinėja knygas, periodinius leidinius, atsineša mėgstamiausią knygą ir apie ją pasakoja kitiems.
Žinios ir supratimas **nėra**	**nėra**
Gebėjimai	
Elementariai išlavintas kalbos jausmas: jaučia tekstų nuotaiką; **junta kalbos vaizdingumą, ritmą, rimą**.	Žaidžia žodžiais ir kuria naujus žodžius, ieško panašiai skambančių, besirimuojančių žodžių.
Gebėjimas **kalbėtis** su suaugusiaisiais ir vaikais.	Kalbasi su grupės draugais, pedagogais, pasakoja patirtus įspūdžius, nutikimus
Gebėjimas **kalbėti**, bandant **atsižvelgti į situaciją** (vietą, laiką, kontekstą, pašnekovą).	**nėra**
nėra	**Klausosi grupės draugų, pedagogų, svečių ar kitų suaugusiųjų pasakojimų, radijo ir TV laidų vaikams. Pratinasi išgirsti pedagogo ar draugo siūlymus, pastabas, paskatinimus, į juos reaguoti. Vaikas klausosi sekamų pasakų, sakmių, padavimų, skaitomų grožinės ir pažintinės literatūros kūrinių, deklamuojamų eilėraščių, muzikos įrašų.**
Gebėjimas savo išgyvenimus, patirtį, mintis **reikšti** piešiniais, ženklais, raidėmis, judesiais, t.y. kalbinę raišką sieti su kitomis raiškos formomis.	Piešia ornamentus, spalvina, karpo, lipdo lavindamas smulkiuosius rankos raumenis. Iliustruoja knygas, rengia piešinių parodas. Kuria knygeles, grupės laikraštį, lankstinuką, dienoraštį, skelbimus, kvietimus, sveikinimo atvirukus, žemėlapius, kalendorius, grupės taisykles, dienotvarkę, valgiaraštį, receptus ir kt.
.Gebėjimas **pasakoti ir deklamuoti**	Deklamuoja, vaidina, imituoja judesiais, mėgdžioja žodžiais, gestais, mimika.
Gebėjimas **imituoti ir komentuoti raštą ir jo elementus; imituoti skaitymą, komentuoti iliustracijas.**	Stebi, kaip rašo, spausdina ar renka tekstą kompiuteriu suaugusieji. Mėgina pamėgdžioti.
Gebėjimas **pastebėti** vaizdų, ženklų, raidžių, garsų skirtumus ir panašumus	Rašo molyje, smėlyje, ant stiklo, lentoje ir kitur.

8. Nepakankama dermė tarp ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programose numatytų pedagoginių technologijų

- ikimokyklinio ugdymo programose **nurodytos ir į vaiką, ir į pedagogą orientuotos pedagoginės technologijos;**
- priešmokyklinio ugdymo programoje **vyrauja šiuolaikinės į vaiką orientuoto ugdymo(si) pedagoginės technologijos**;
- pradinio ugdymo bendrosiose programose nurodytos **tiek į vaiką orientuoto mokymosi, tiek tiesioginio mokymo technologijos**.

Ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio ugdymo(si) programų pedagoginių technologijų atitiktis į vaiką orientuotam ugdymui(si)

Programos **Ugdymo(si) technologijos**	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Pri	Pr
1. Į vaiką orientuoto ugdymo metodai (socialinis konstruktyvizmas). Mokymasis, ugdymasis												
1.1.Ugdančiosios aplinkos kūrimo technologijos (kompiuteriai, erdvėse išdėliotos priemonės)	■	■	■	■	■	□	□	■	■	■	■	■
1.2.Mokymasis žaidžiant, savarankiško, patirtinio, situacinio, imitacinio, interpretacinio, ugdymo(si) technologijos	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
1.3. Skatinamieji metodai (pagyrimas, pritarimas, palaikymas, pasiūlymas)	■	■	■	□	■	□	□	□	□	□	■	■
1.4. Vaiko ir pedagogo kūrybinės sąveikos (bendravimas, bendradarbiavimas, kooperavimasis)	■	■	■	■	■	□	■	□	□	□	■	■
1.5. Problemų sprendimas, diskusija, projektų metodas	■	■	■	■	■	□	□	■	■	□	■	■
1.6. Ugdymas pavyzdžiu (modeliavimas)	■	■	□	□	■	□	■	□	□	□	■	■
1.7. Refleksyvusis mokymasis												■
1.8. Informacijos priėmimas, paieška, atranka, sisteminimas, analizė												■
1.9. Tyrinėjimas, eksperimentavimas, kūryba, fantazavimas												■
2. Į pedagogą orientuoti mokymo metodai (biheviorizmas). Tiesioginis mokymas												
2.1. Žinių perteikimas	□	□	■	□	□	□	■	□	■	■	□	■
2.2. Demonstravimas	□	□	■	■	□	□	■	□	■	■	□	■
2.3. Nurodymai	□	□	■	□	□	□	□	□	□	□	□	■
2.4. Aiškinimas	□	□	■	■	□	□	□	■	■	■	□	■
2.5. Supažindinimas	■	■	■	□	□	□	□	□	■	■	□	■
2.6. Užduotys, pratimai												■
2.7. Mokymasis atmintinai												■

■ – atitinka □ - neatitinka

Informantų nuomone, ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme pats svarbiausias *vaikų ugdymo(si) būdas yra žaidimas*, pirmoje klasėje taip pat turėtų būti nemažai prasmingo žaidimo:

- ,,Vienas iš pagrindinių, tiek ikimokykliniame, tiek priešmokykliniame ugdyme išlieka žaidimas”
- ,,Pradžioje mokykloje vaikai irgi žaidžia”
- „...Tėvų pozicija nėra gera. Todėl, kad darželyje smaugia vargšes auklėtojas - rašykit raides ir skaičius, o žinome, kad to visiškai nereikia...Ir jie taip reikalauja, kad tos auklėtojos... sodina vaikus, visą grupę, ir daro, kaip jūs sakote, kaip mokykloje. Tas mokymo būdas atsiranda. O tada tėvai tampa labai ... Patenkinti”

Informantai išsakė požiūrį, *ugdymui reikėtų daugiau panaudoti informacines technologijas*

- *“Užeiname į vieną klasę - pilna kompiuterių, vaikai dirba. Pasižiūriu į kompiuterį, kiekvienas vaikas vis kažką kitą daro.”*

Kaip netinkamas vaiko ugdymo(si) technologijas informantai įvardino pamokėles, frontalųjį ugdymą

- *“Norėtųsi, kad gal darželiuose būtų kad ir labai trumpos pamokytės, bet privaloma būtų”*

- *,,Pradinėje mokykloje kaip ir daugiau taikomas frontalinis ugdymas, gal ir priešmokykliniame mes jau pereisime prie frontalinio”*

Fokus grupių dalyvių teigimu, pedagogai praktiniame darbe dažnai nesivadovauja programomis

- *,,O pradinukų mokytojai neretai vis dar svarbiausia, kad vaikai iškaltų gramatikos taisykles ir be klaidų rašytų. Jaunus pedagogus dažnai veikia aplinka, į kurią jie patenka”*
- *,, Mokytojas nežiūri programos. Mokytojas žiūri į vadovėlį”;*
- “*Mokytojai sakė - jūs pamiršot įdėti tą ir tą - vadovėlyje yra, o programoje - ne. Jūs pamiršote į programą įkelti tai, kas yra vadovėlyje. Net puslapius mums nurodydavo. Taigi, svarbu ne „išeiti“ programą, o „išeiti“ vadovėlį“*

9. Programos neatliepia ugdymo įstaigų atvirumo ir įvairiapusės įtraukties didinimo tendencijų

- Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programose pateikti tik bendri nurodymai dėl ugdymo(si) sąlygų ar turinio pritaikymo specialiųjų ugdymo(si) poreikių vaikams, tačiau **nėra nei įvairiems poreikiams pritaikyto turinio, nei pažangos ir pasiekimų vertinimo gairių.**
- Pradinio ugdymo bendrosiose programose minima tik viena, t.y. kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo programa (lietuvių gestų kalba, lietuvių kalba, matematika, pasaulio pažinimas).

Specialiųjų poreikių vaikų ugdymosi elementai ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo(si) programose

Programos **Įtraukiančiojo ugdymo(si) elementai**	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Prie	Pra
1.1. Ugdymo pritaikymo skirtingų ugdymo(si) poreikių vaikams raiška programos tiksluose, uždaviniuose ir principuose.	■	■	□	□	□	□	□	□	□	□	□	■
1.2. Turinio pritaikymas skirtingų ugdymo(si) poreikių vaikams	■	■	□	□	□	□	□	□	□	□	■	■
1.3. Švietimo pagalba ir aplinkos pritaikymas skirtingų poreikių vaikams	■	■	□	□	■	□	□	□	□	□	■	□
1.4. Vertinimo pritaikymas specialiųjų poreikių vaikams			□	□	□	□	□	■	□	□	□	□

■ – yra □ - nėra

Informantai išreiškė mintį, kad specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams galėtų būti pritaikomi ugdymo(si) tikslai

,,Specialiųjų poreikių vaikams reikėtų pritaikyti tikslą. Ir jeigu jis pritaikytas, tai viskas gerai‘;

,,Bendrosiose programose gabus arba stipriai pažengęs vaikas, nebeegzistuoja. Kaip jam užtikrinti ugdymąsi ?”

Mokytojui labai ***svarbu pažinti*** specialiųjų ugdymosi poreikių ***vaiko galimybes ir teikti pagalbą***, mokytojai turėtų ***gebėti pasirengti pažangos vertinimo “laiptelius”*** specialiųjų poreikių vaikams

“Vaikų pažinimas labai svarbus. Tas pažinimas yra ne vieno mokytojo atsakomybė”;
„Mokytojus reikia mokyti pasirengti pažangos „laiptelius“ specialiųjų poreikių vaikams.“

10. Nepakankama ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programose numatyto vertinimo atitiktis plėtojamoms kompetencijoms

- Ikimokyklinio ugdymo programose vertinimas **neapima visų numatytų ugdyti kompetencijų komponentų ir turinio.**
- Priešmokyklinio ugdymo(si) programoje numatytas vertinimas orientuotas į kompetencijų vertinimą, **tačiau vertinamas kompetencijų turinys neatitinka numatyto programoje tur**inio.
- Pradinio ugdymo bendrosiose programose pastebima **nepakankama dermė tarp ugdymo sričių turinio ir vertinimo turinio.** Nėra aišku kaip suderinti bendrųjų ir dalykinių kompetencijų komponentų turinį ir kaip pamatuoti vaikų pasiekimų lygį.

Vertinimo atitiktis kompetencijų komponentams ir programoje numatytam kompetencijų turiniui

Programos / Vertinimo aspektai	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Prieš	Prad
1. Vertinimo atitiktis kompetencijų komponentams												
1.1.Žinių ir supratimo vertinimas	■	□	□	□	□	□	□	□	□	□	■	
1.2.Gebėjimų vertinimas	■	□	□	□	■	■	■	□	□	□	■	
1.3.Vertybinių nuostatų vertinimas	■	□	□	□	□	□	■	□	□	□	■	
2. Vertinimo atitiktis programoje numatytam kompetencijų turiniui												
1.1. Visai atitinka	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	■	
1.2. Iš dalies atitinka	■	□	□	□	□	□	■	□	□	□	□	
1.3. Neatitinka	□	□	□	□	■	■	□	□	□	□	□	
3. Vertinama, naudojant vaiko raidos rodiklius	□	□	■	□	□	□	□	■	□	□	□	
4. Vertinimo tipų ir metodų atitiktis švietimo dokumentų rekomendacijoms												
3.1. Taikomas konstatuojamasis vertinimas	■	■	□	■	■	■	■	■	■	■	■	
3.2. Taikomas formuojamasis (ugdomasis) vertinimas	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	
3.4 Taikomas apibendrinamasis vertinimas	■	■	□	■	■	■	■	■	■	■	■	
3.5. Taikomi testai	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	
3.6. Taikomas stebėjimas, aplankalas	■	■	□	□	■	■	■	□	■	■	■	

■ – atitinka □ - neatitinka

Informantai iškėlė problemą, kad šiuo metu taikomas vertinimas pasiekimų lygiais nerodo vaiko asmeninės pažangos, nerodo pasiekimų augimo

“Vertinimo sistema pradinio ugdymo pakopoje yra bloga todėl, kad kiekvienas iškraipo kaip sugalvoja”

Jie iškėlė problemą, kad vertinimą mokytojai iškraipo, suvokdami jį kaip atitikmenį vertinimui pažymiais

„Man teko daug bendrauti su pradinukais, jie visi labai nelaimingi, kad negali rašyti pažymių. Jiems visiškai neaišku, kaip aprašyti pasiekimus”;

Diskutuodami apie pažangos „laiptelių“ įvedimo galimybę, informantai teigė, kad tai būtų progresyvesnė vertinimo sistema nei pasiekimų lygiai

“Tai tada tie pažangos laipteliai yra daug progresyvesni, negu kad šitie lygiai”
,,Žemiau pradinio ugdymo, gali būti tik pažangos žingsniai“

Informantai išryškino visą eilę šiuo metu egzistuojančių vertinimo problemų – šalyje kol kas nėra sukurta bendrųjų (ne dalykinių) kompetencijų vertinimo sistema, pradinių klasių mokinių pažangos įsivertinimo būdai taikomi netinkamai

„Bet dabar jeigu kalbame apie kompetencijas bendrąsias, tai nėra tradicijų, jas kažkaip tai vertinti“;

,,Vaikas pats įsivertina, pasispalvina skrituliuką kiekvieną pamoką. Bet mokytoja liepia pasižymėti raudonai, o parėjęs į namus jis dar gauna diržo”.

Rekomenduojama priešmokyklinio ir ikimokyklinio ugdymo turinio programų sandara

1 Ko siekiama?	**Programos tikslas orientuotas į vaiko asmenybės ugdymą(si)**			
	Programos tikslai/Švietimo taikiniai	Vaiko individualių galių plėtotė	Vaiko santykio su kitais plėtotė	Vaiko įgalinimas mokytis
	Plėtojamų bendrųjų kompetencijų pradmenys	*Sveikatos saugojimo * Socialinė * Pažinimo *Komunikavimo *Kūrybingumo *Mokėjimo mokytis		
	Kompetencijų komponentai/ pažangos laipteliai	Vertybinės nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas

2 Kaip siekiama?	**Programos tikslų realizavimo sąlygos**					
	Ugdymąsi integruojančios problemos	Sveika gyvensena - bendruomeniškumas – tapatumas ir kultūriniai skirtumai – darni plėtra ir globalizacija – kūrybiškumas ir kritinis mąstymas – informacinės technologijos				
	Ugdymo(si) turinio sritys	Sveikatos ugdymo(si)	Socialinio ugdymo(si)	Pažintinio ugdymo(si)	Kalbinio ugdymo(si)	Meninio ugdymo(si)
	Ugdymo(si) strategijos	**Ugdymasis žaidžiant.** Patirtinis ugdymas(is). Probleminis. Projektinis. Ugdymasis tyrinėjant. Kūrybiškumą skatinantis. Imersinis (kitakalbių) ugdymas. Vystantis (skatinantis asmenybės raidą). Integruotas. Kompleksinė švietimo pagalba specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams.				
	Ugdymo(si) aplinkos ir priemonės	Fizinė, socialinė, emocinė aplinka	Grupės, lauko ir artimiausios bendruomenės aplinka	Įstaigos ir šeimos aplinka	Natūrali ir technologiškai inovatyvi aplinka	Specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams pritaikyta aplinka

3 Kiek pasiekta?	**Vertinimas ir įsivertinimas, padedantis tobulėti**				
	Vertinimo atitiktis tikslui ir plėtojamoms kompetencijoms	Vertinama tai, ko siekiama, ką vaikas ugdosi *(tame tarpe ir specialiųjų ugdymosi poreikių)*	Remiamasi vaiko pasiekimų įrodymais	Vertinimas orientuotas siekti programos kokybės	Vertinimas orientuotas siekti vaikų pažangos
	Kas vertinama	Kompetencijos (pažangos lygis)		Arba brandumas mokyklai	
	Pažangos, įgyjant kompetencijas, lygiai	Pirmieji žingsniai	Einama teisinga kryptimi	Jau arti tikslo	Įgyta kompetencija	Dar labiau tobulėjama
	Vertinimo strategijos	Vertinimo tipai: konstatuojamasis, formuojamasis, apibendrinamasis	Vertinimo būdai: stebėjimas, aplankalo sudarymas, vaiko veiklos rezultatų analizė, kūrybinių užduočių atlikimo vertinimas ir kt.	Vertinimas, įsivertinimas, tarpusavio vertinimas	Vertinimo refleksija ir tolesnių ugdymosi žingsnių numatymas

Priešmokyklinio ugdymo programos sąrangos samprata

1 Ko siekiama?	**Programos tikslas orientuotas į vaiko asmenybės ugdymą(si)**			
	Programos tikslai/Švietimo taikiniai	Vaiko individualių galių plėtotė	Vaiko santykio su kitais plėtotė	Vaiko įgalinimas mokytis
	Ugdymosi (raidos) sritys	*Sveikatos saugojimo * Socialinė * Pažinimo *Komunikavimo *Kūrybingumo		
	Ugdymosi (raidos) sritys / pažangos laipteliai	Vertybinės nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas

2 Kaip siekiama?	**Programos tikslų realizavimo sąlygos**					
	Ugdymąsi integruojančios problemos	Sveika gyvensena - bendruomeniškumas – tapatumas ir kultūriniai skirtumai – darni plėtra ir globalizacija – kūrybiškumas ir kritinis mąstymas – informacinės technologijos				
	Ugdymo(si) turinio sritys	Sveikatos ugdymo(si)	Socialinio ugdymo(si)	Pažintinio ugdymo(si)	Kalbinio ugdymo(si)	Meninio ugdymo(si)
	Ugdymo(si) strategijos	**Ugdymasis žaidžiant.** Patirtinis ugdymas(is). Probleminis. Projektinis. Ugdymasis tyrinėjant. Kūrybiškumą skatinantis. Imersinis (kitakalbių) ugdymas. Vystantis (skatinantis asmenybės raidą). Integruotas. Kompleksinė švietimo pagalba specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams.				
	Ugdymo(si) aplinkos ir priemonės	Fizinė, socialinė, emocinė aplinka	Grupės, lauko ir artimiausios bendruomenės aplinka	Įstaigos ir šeimos aplinka	Natūrali ir technologiškai inovatyvi aplinka	Specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams pritaikyta aplinka

3 Kiek pasiekta?	**Vertinimas ir įsivertinimas, padedantis tobulėti**				
	Vertinimo atitiktis tikslui ir numatytiems pasiekimams	Vertinama tai, ko siekiama, ką vaikas ugdosi *(tame tarpe ir specialiųjų ugdymosi poreikių)*	Remiamasi vaiko pasiekimų įrodymais	Vertinimas orientuotas siekti programos kokybės	Vertinimas orientuotas siekti vaikų pažangos
	Kas vertinama	Pasiekimų lygis			
	Pažangos laipteliai	Žinojimo (supratimo) ir gebėjimo pradmenys	Tvirtėjantis žinojimas (supratimas) ir beveik įgytas gebėjimas	Įgytas žinojimas(supratimas) ir gebėjimas	Žinojimo (supratimo) ir gebėjimo pradmenys
	Vertinimo strategijos	Vertinimo tipai: konstatuojamasis, formuojamasis, apibendrinamasis	Vertinimo būdai: stebėjimas, aplankalo sudarymas, vaiko veiklos rezultatų analizė, kūrybinių užduočių atlikimo vertinimas ir kt.	Vertinimas, įsivertinimas, tarpusavio vertinimas	Vertinimo refleksija ir tolesnių ugdymosi žingsnių numatymas

Ikimokyklinio ugdymo programos sąrangos samprata